

RECENZIJAS-ESEJAS / REVIEW ESSAYS

<https://doi.org/10.22364/lviz.121.09>

pp. 174–186

LATVIJAS VĒSTURES
INSTITŪTA ŽURNĀLS

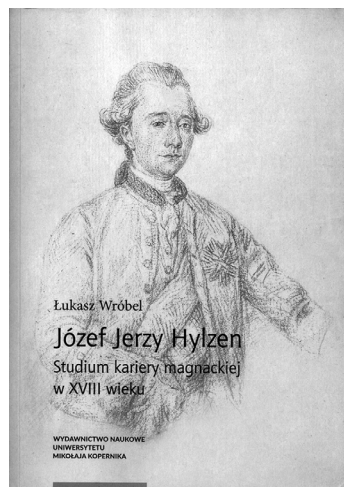
1(121)

2024

Edvards Seliška

Mg. hist., doktora grāda pretendents, Latvijas
Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte
Mg. hist., PhD candidate, Faculty of History and
Philosophy, University of Latvia

PĒTĪJUMS PAR INFLANTIJAS MUIŽNIEKU
JUZEFU JEŽIJU HILZENU UN
INFLANTIJAS VĒSTURES PĒTNIECĪBAS
PERSPEKTĪVAS / STUDY OF JÓZEF JERZY
HYLZEN, AN INFLANTIAN NOBLEMAN,
AND PERSPECTIVES FOR THE RESEARCH
OF INFLANTIAN HISTORY

Łukasz Wróbel. *Józef Jerzy Hylzen. Studium kariery magnackiej w XVIII wieku.* Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2022. 402 pp. ISBN 9788323146070

The book review evaluates the biography of the Inflantian (Polish Livonian) nobleman (szlachcic), prominent politician of the Polish–Lithuanian Commonwealth in the 18th century, Józef Jerzy Hylzen, written by Łukasz Wróbel, published in 2022. This work is an important contribution to the history of both Poland and Latvia, since it is the first comprehensive research dedicated to a representative of a noble family closely connected with Latvia. The structure of the book is based on the five criteria proving one's belonging to the informal nobility elite, magnates: the family's ancient origins, education, including European travel (the so-called Le Grand Tour), political activities, property, and lifestyle. This monograph outlines

the perspectives for further studies: border in the consciousness of the nobles of Inflantia in the context of politics, religion, and intellectual movements. Wróbel's work is unique, factually rich, conceptually interesting, and easily readable. It also presents a very useful source of information for any future researchers of Inflanty.

2022. gadā Toruņas Nikolaja Kopernika universitātē, kura Polijā ir vadošā institūcija Baltijas un Skandināvijas vēstures pētniecībā, izdeva Lukaša Vrubela (*Łukasz Wróbel*) monogrāfiju “Juzefs Ježijs Hilzens (1736–1786). Pētījums par magnāta karjeru 18. gadsimtā” (*Józef Jerzy Hylzen. Studium kariery magnackiej w XVIII wieku*). Šī biogrāfija lielā mērā ir balstīta uz Vrubela 2018. gadā aizstāvēto doktora disertāciju.¹ Grāmata ir nozīmīgs ieguldījums gan Latvijas, gan Polijas, zināmā mērā arī Lietuvas un Baltkrievijas vēstures izpētē, jo Hilzenu dzimtas politiskā un saimnieciskā darbība, ņemot vērā tai piederošos plašos īpašumus, aptvēra vairākas vojevodistes, īpaši mūsdienu Baltkrievijā (Braslavas apriņķis, Asveja, Minskas vojevodiste). Pilnvērtīgu monogrāfiju ir sagaidījis redzams 18. gadsimta otrās puses Žečpospolītas politiskais darbinieks un Inflantijas (Latgales) šļahtičs (muižnieks). Šis pētījums ir loģisks papildinājums Polijas vēstures zinātnē jau gandrīz 30 gadus norītošai Inflantijas izpētei. To aizsāka Marians Biskups (*Marian Biskup*)² un Boguslavs Dibass (*Bogusław Dybaś*)³ un

-
- 1 Wróbel, Łukasz (2018). Źródła do dziejów magnackiego rodu. O egodokumentach trzech pokoleń Hylzenów. *Klio*, 45 (2), pp. 37–59; Wróbel, Łukasz (2018). Hylzenowie, Platerowie i Tyzenhauzowie: szlachta inflancka i jej rola w życiu politycznym osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej. *Res Gestae*, 6, pp. 175–185.
  - 2 Biskup, Marian (1995). Niektóre potrzeby historiografii i do dziejów Polskich Inflant (Łatgalia) i Kurlandii w 16–18 wiekach. *Łotwa–Polska. Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej nt. “Polsko-łotewskich związków politycznych, ekonomicznych i kulturalnych od XVI w. do 1940 roku”*. Ed. by Jarosław Sozański. Ryga: Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej, pp. 14–21, šeit p. 18.
  - 3 Būtiskākie darbi: Dybaś, Bogusław (1996). Księgi grodzkie dyneburskie w Łotewskim Państwowym Archiwum Historycznym w Rydze. *Zapiski Historyczne*, 61 (4), pp. 111–117; Dibass, Boguslavs (2000). Latgale Ziemeļu kara laikā Daugavpils pils tiesas grāmatās. *Latvijas Arhīvi*, 1, 51.–63. lpp.; Dibass, Boguslavs (2002). Inflantijas zemes 1676. gada galvasnaudas nodokļa reģistrs. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*, 3, 152.–179. lpp.; Dybaś, Bogusław (2003). Uwagi na temat elity wojewodztwa inflanckiego w XVII–XVIII wieku. *Władza i prestiż. Magnateria Rzeczypospolitej w XVI–XVIII wieku*. Ed. by Jerzy Urwanowicz, Ewa Dubas-Urwanowicz, Piotr Guzowski. Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie, pp. 243–253; Dybaś, Boguslavs (2015). Inflanty nowożytnie – czynniki szlacheckiej migracji versus stabilizacji. *Klio*, 35 (4), pp. 69–83; Dibass, Boguslavs (2019). Jaunas valstis vai provinces? Livonijas (dienvidu) apgabali Polijas–Lietuvas muižnieku republikā. *Latvijas teritorija agrīni modernā laikmeta politiskajā dimensijā 16.–18. gadsimtā*. Sast. Valda Kļava. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 66.–79. lpp.

turpina Marjušs Balcereks (*Mariusz Balcerek*),⁴ Konrads Bobjačiņskis (*Konrad Bobiatyński*)⁵ un Pavels Arturs Jezjorskis (*Paweł Artur Jeziorski*), kurš arī ir pie-skāries Hilzenu dzimtas vēsturei.⁶ Ļoti nozīmīgs ir Dibasa un Jezjorska kopīgi izdots dokumentu krājums par saimniecisko un politisko situāciju Inflantijā 18. gadsimta 60.–70. gados.⁷ Jāatzīmē, ka Vrubels nav šo krājumu savā monogrāfijā izmantojis, kaut arī tas iezīmē plašāku kontekstu Inflantijas iekļaušanai Krievijas impērijas sastāvā.

19. gadsimtā J. J. Hilzens, kā arī viņa tēvs Minskas vojevoda Jans Augusts (*Jan August Hylzen*, 1702–1767) un tēvocis Smoļenskas bīskaps Ježijs Mikolajs (*Jerzy Mikołaj Hylzen*, 1692–1775) piedzīvojuši enciklopēdiska rakstura apcerējumus⁸ vai ir tikuši minēti ģenealoģiska un heraldiska apkopojuma rakstura izdevumos (sīkāk sk. Vrubela monogrāfijas 20. lpp.). Pirmo plašāku apcerējumu 19. gadsimta vidū sagatavoja vēsturnieks Juljans Bartoševičs (*Julian Bartoszewicz*), kurš nekritiski slavināja J. J. Hilzenu un viņa tēvu J. A. Hilzenu.⁹ Bartoševiča

-
- 4 Balcerek, Mariusz (2012). Narodziny polskich Inflant. Walki o Dyneburg w latach 1625–1627. *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej*. Vol. 3: *Inflanty Polskie*. Ed. by Karol Łopatecki, Wojciech Walczak. Białystok: Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, pp. 125–138.
  - 5 Bobjačiņskis, Konrads (2011). Polijas–Lietuvas cīņa ar Maskavas valsti par Daugavpili 17. gadsimta 60. gados. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*, 4, 66.–77. lpp.
  - 6 Jeziorski, Paweł Artur (2010). Dyneburg w ostatnim stuleciu istnienia Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Przyczynek do dziejów społecznych i gospodarczych miasta. *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej*. Tom 2. Ed. by Wojciech Walczak, Karol Łopatecki. Białystok: Benkowski Publishing & Balloons, pp. 409–439; Jeziorski, Paweł Artur (2019). Z dziejów luteranizmu w Łatgalii w tzw. czasach polskich (1561–1772). *Odrodzenie i reformacja w Polsce*, LXIII, pp. 119–154; Jeziorski, Paweł Artur (2015). Hylzenowie w Gdańsku. Szkic do dziejów elit dawnego województwa inflanckiego. *Zapiski Historyczne*, LXXX (3), pp. 151–168; Jeziorski, Paweł Artur (2018). Awans społeczno-majątkowy polsko-inflanckich Hylzenów w XVIII wieku. Źródła sukcesu i przyczyny upadku. *Belaruska-pol'skija moŭnyja, litaraturnyja, gistoryčnyja i kul'turnyja suvjazi. Da 220-goddzja z dnja naradžennja Adama Mickeviča*. (*Belarusika = Albaruthenica; kn. 38*). Ed. by Iryna Bagdanovič. Minsk: Belaruskі dzjaržaŭny ŭniversitēt, pp. 418–424.
  - 7 Dybaś, Bogusław; Jeziorski, Paweł Artur; Wiśniewski, Tomasz (eds.) (2018). *Szlachta polsko-inflancka wobec przelomu. Materiały z dyneburgskich akt grodzkich i ziemskich z lat 1764–1775*. Toruń: TNT.
  - 8 Hylzen Jerzy Mikolaj. S. *Orgelbranda Encyklopedia Powszechna* (1900). Tom VII. Warszawa: S. Orgelbrand Synowie, p. 223; Hylzen Jan August. *Ibid.*, pp. 223–224; Hylzen Józef. *Ibid.*, p. 224; Hylzen Justynian. *Ibid.*, p. 224.
  - 9 Bartoszewicz, Julian (1856). *Znakomici mężowie polscy w XVIII wieku. Wizerunki historycznych osób*. Tom 2. Petersburg: B. M. Wolff, pp. 210–216.

pieeju pārņēma un padziļināja Gustavs Manteifelis (*Gustaw Manteuffel-Szoegel*).¹⁰ J. J. Hilzena prokrievisko nostāju ārpolitikā savukārt ļoti negatīvi vērtēja Vladislavs Konopčiņskis (*Władysław Konopczyński*),¹¹ kurš 20. gadsimta pirmajā pusē bija vadošais poļu speciālists par 18. gadsimta Žečpospolītu. Jau 20. gadsimta otrajā pusē "Poļu biogrāfiskajā vārdnicā" (*Polski Słownik Biograficzny*) parādījās zinātnisks šķirklis par J. J. Hilzenu un par viņa tēvu un tēvoci. Tos sagatavoja tā laika viens no vadošajiem apgaismības laikmeta speciālistiem Emanuels Rostvorovskis (*Emanuel Rostworowski*).¹² Rostvorovska šķirklis ielika pamatus vairākiem postulātiem par J. J. Hilzenu, kuri jau vēlāk pētīti padziļināti – piemēram, viņa sarežģītās attiecības ar monarhu Staņislavu Augustu Poņatovski (*Stanisław August Poniatowski*, 1764–1795), iekšpolitiskā manevrēšana, prokrievisms ārpolitikā. Vrubels ir veicis savu pētījumu jau Rostvorovska radītā faktoloģiskā ietvarā. Vienlaikus arī Vrubels detalizētāk un niansētāk aplūko, piemēram, J. J. Hilzena sliktās attiecības 18. gadsimta 70. gados ar valdnieku Staņislavu Augustu un viņa atbalstītājiem (268.–269. lpp.). Atbilstoši Hilzena ieņemamajiem politiskajiem amatiem viņa darbība atspoguļota arī pētījumos par Žečpospolītas 18. gadsimta otrās puses eliti.¹³

Latviešu vēstures literatūrā Andrejs Johansons min J. J. Hilzenu saistībā ar jezuītu īstenoto zemnieku izglītošanu.¹⁴ Savukārt Kārlis Počs, balstoties uz novecojušiem Bartoševiča un Manteifeļa pētījumiem, mēģinājis sniegt Hilzenu ģenealoģiju un raksturot viņu darbību kultūras jomā.¹⁵ Šīs recenzijas autors ir

-
- 10 Manteuffel, Gustaw (1897). *Księstwo inflanckie XVII i XVIII stulecia. Przegląd wybitniejszych jego postaci*. Kraków: Anczyc i Spółka, pp. 21–22.
  - 11 Konopczyński, Władysław (1991). *Konfederacja barska*. Tom 2. Warszawa: Volumen, p. 541.
  - 12 Rostworowski, Emanuel (1962–1964). Hylzen Jan August (1702–1767). *Polski Słownik Biograficzny*. Tom X. Ed. by Emanuel Rostworowski. Warszawa: PAN, pp. 128–129; Rostworowski, Emanuel (1962–1964). Hylzen Jerzy Mikołaj (1692–1775). *Ibid.*, p. 130; Rostworowski, Emanuel (1962–1964). J. J. Hylzen (1736–1785). *Ibid.*, pp. 130–132.
  - 13 Łukowski, George Tadeusz (1977). *The Szlachta and the Confederacy of Radom, 1764–1767/68: a study of the Polish nobility*. Rome: Institutum Historicum Polonicum Romae, pp. 158, 160–173; Nosov, Boris (2004). *Ustanowienie rossiyskogo gospodstva v Rechi Pospolitoj. 1756–1768 gg*. Moskva: Indrik, pp. 380–382; Zielińska, Teresa (1977). *Magnateria polska epoki saskiej. Funkcje urzędów i królewsczyzn w procesie przeobrażeń warstwy społecznej*. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
  - 14 Johansons, Andrejs (2011). *Latvijas kultūras vēsture*. Rīga: Jumava, 473. lpp.
  - 15 Počs, Kāris (2014). Hilzenu dzimta un tās devums Latvijas kultūrā. *Latvijas vēsture krustcelēs un jaunu pieeju meklējumos*. Sast. Inesis Feldmanis, Jānis Taurēns. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 351.–368. lpp.

salīdzinājis Hilzenu lomu Polijas–Lietuvas valsts politiskajā un saimnieciskajā dzīvē ar Plāteru un Borhu darbību.¹⁶

Inflantijas muižnieku pārstāvniecība Polijas–Lietuvas kopvalsts politiskajā dzīvē 18. gadsimta otrajā pusē bija neproporcionāli liela, ņemot vērā, piemēram, Inflantijas ļoti zemo nodokļu ieguldījumu valsts kasē.¹⁷ Jans Andžejs (Jendžejs) Borhs (*Jan Jędrzej Borch*, 1713–1780) bija Polijas kroņa vicekanclers (*podkanclerz koronny*) un Polijas lielkanclers (*kanclerz wielki koronny*). Savukārt Kazimirs Konstantīns Plāters (*Kazimierz Konstanty Plater*, 1749–1807), Daugavpils (Dinaburgas) stārasts un faktiski ietekmīgākā politiskā figūra lokālā Inflantijas mērogā, bija pēdējais Lietuvas vicekanclers (*podkanclerz litewski*) (1793–1795). Viņi bija piederīgi valsts politiskajai elitei – magnātiem. Juridiski Žečpospolītā visi muižnieki bija līdztiesīgi neatkarīgi no mantiskā stāvokļa. Magnāti bija faktiski pastāvoša, taču neformāla grupa. Vēsturnieki ir izvirzījuši dažādus kritērijus to definēšanai.¹⁸ Vrubels izvēlas Adama Kerstena (*Adam Kersten*) formulētos piecus kritērijus – plaši īpašumi, politisko amatu ieņemšana un politisko funkciju pildīšana, dižciltīga izcelsme, ārējas prestiža izpausmes (dzīvesstils), atbilstoša izglītība (vispusīga, iegūta tajā skaitā ārzemēs) (8., 28.–32. lpp.). Līdz ar to arī autors sava darba struktūru lielā mērā veidojis, balstoties uz šiem pieciem kritērijiem, un katra grāmatas nodaļa veltīta vienam no šiem aspektiem. Vrubels, pieturoties pie šādas grāmatas uzbūves, gan apgalvo, gan pierāda, ka J. J. Hilzens un Hilzenu dzimta uzskatāmi par magnātiem.

Vrubela monogrāfija primāri balstās plašā npublicēto avotu klāstā. Autors rūpīgi izpētījis virkni Polijas, Lietuvas, Baltkrievijas, Ukrainas, Vatikāna un Latvijas arhīvus un bibliotēku rokrakstu krājumus. Grāmatas beigās dotais izmantoto npublicēto arhīva avotu saraksts (365.–372. lpp.) noteikti ir noderīgs materiāls, kur smelties informāciju tālākiem pētījumiem par Inflantiju. Vrubela uzsvars uz npublicētajiem avotiem, iespējams, ietekmējis to, ka daži pētījumi un dokumentu krājumi paslīdējuši viņa uzmanībai garām. Piemēram, dokumentu

16 Seliška, Edvards (2022). Inflantijas (Latgales) muižnieki Žečpospolītas politiskajos notikumos (1677–1764). *Vācieši Latgales teritorijā 16. gs. – 20. gs. sākumā: vēsture un recepcija*. Sast. Alina Romanovska. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds “Saulē”, 42.–81. lpp., šeit 54.–55., 61.–62., 70.–72. lpp.; Seliška, Edvards (2022). Polijas–Lietuvas (Žečpospolītas) Inflantijas vojevodistes (1677–1772) nodokļu un ienākumu jautājums. *Latvijas Universitātes Žurnāls. Vēsture*, 13/14, 61.–78. lpp., šeit 67.–71. lpp.

17 Seliška (2022). Polijas–Lietuvas (Žečpospolītas) Inflantijas vojevodistes (1677–1772) nodokļu un ienākumu jautājums, 66. lpp.

18 Grala, Tomasz (2017). *Stronnictwo saskie na Litwie w pierwszym okresie panowania Augusta II*. Rozprawa Doktorska. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Historyczny, p. 9, note 13.

krājums par Krievijas diplomātu darbību Žečpospoļitā starp Pirmo (1772. g.) un Trešo (1795. g.) Polijas dališanu.¹⁹ Kaut Vrubels nedaudz skar jautājumu par J. J. Hilzena prokrievisko nostāju pēc 1772. gada (293. lpp.), dokumentu krājums plašāk atspoguļo viņa attiecības ar Krievijas augstākajām amatpersonām.²⁰ Savukārt Hilzenu dzimtas īpašumu raksturošanai (275.–303. lpp.) noderīgas būtu bijušas Inflantijas stārstiju lustrācijas (pārskati par ienākumiem).²¹ Tāpat arī nav izmantots krievu vēsturnieka Borisa Nosova apcerējums par Krievijas dominēšanu Žečpospoļitas iekšpolitikā pēc Septiņgadu kara (1756–1763).²² Tajā aplūkoti arī J. J. Hilzena politiskie uzskati 18. gadsimta 60. gados. Ņemot vērā Vrubela pētījuma koncepciju, daudz izmantots arī teorētiskās literatūras par 18. gadsimta Eiropas un Polijas–Lietuvas elites/aristokrātijas funkcionēšanu.²³

Monogrāfijas ievads (7.–33. lpp.) aptver gan pētījuma koncepcijas skaidrojumu, gan dod īsu ieskatu darba saturā un izmantotajos avotos un literatūrā. Ļoti vērtīga ir apjomīgās pirmās nodaļas (35.–121. lpp.) pirmā apakšnodaļa (35.–58. lpp.), kura izseko Hilzenu ģenealoģijai no viduslaikiem līdz 18. gadsimtam, iezīmējot, kā pakāpeniski veidojas Hilzenu saikne ar Žečpospoļitu. Vrubels parāda, ka kopš 16. gadsimta bija virkne livoniešu dzimtu, kuras izvēlējās konsekventi atbalstīt Žečpospoļitu, nevis Zviedriju. Būtisku vietu šajā nodaļā (58.–87. lpp.) ieņem J. J. Hilzena tēvs J. A. Hilzens un tēvocis J. M. Hilzens, kuri pārņēma no priekštečiem un nodeva tālāk J. J. Hilzenam klienta–patrona attiecību principu. Tas bija Žečpospoļitas sociālpolitiskās funkcionēšanas viens no būtiskākajiem elementiem: sociāli zemākā šlahta sniedza politisko atbalstu magnātiem vojevodistu muižnieku sanāksmēs (seimikos) un Seimā, apmaiņā saņemot magnātu sniegto finansiālo un karjeras izaugsmes atbalstu. Hilzeni 18. gadsimta gaitā vairākkārt nomainīja patronus, virzoties uz aizvien ietekmīgāku aizbildņu labvēlību. 17.–18. gadsimta mijā Hilzeniem bija patroni karaļa galmā (47. lpp.). Papildinot Vrubela rakstīto, jānorāda, ka J. J. Hilzena priekšteči, līdzīgi kā pārējie inflantieši, 17. gadsimta otrajā pusē veidoja militārās karjeras Polijas vai Lietuvas armijā.

19 Danilczyk, Adam; Kordel, Jacek; Anipiarkou, Vadzim; Łuczak, Sławomir; Zielińska, Zofia (eds.) (2019). *Instrukcje i reskrypty do ambasadorów rosyjskich w Rzeczypospolitej w latach 1772–1794*. Warszawa: Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk (IH PAN).

20 *Ibid.*, p. 114.

21 Dovgjallo, Dmitrij (ed.) (1903). Lijustracija starostv" knjazhestva Infljantskago. *Istoriko-juridicheskie materialy, izvlechnnye iz aktovyh knig gubernij Vitebskoj i Mogiljovskoj*, 31. Vitebsk: Gubernskaja Tipo-Litografija, pp. 3–385, šeit pp. 268–271, 282, 385.

22 Nosov (2004). *Ustanovlenie rossijskogo gospodstva v Rechi Pospolitoj*.

23 Par Polijas–Lietuvas elites “kolektīvo portretu”: Rolnik, Dariusz (2011). *Portret szlachty czasów stanisławowskich, epoki kryzysu, odrodzenia i upadku Rzeczypospolitej w pamiętnikach polskich*. Wyd. 2. Katowice: Uniwersytet śląski.

J. J. Hilzena vecaistēvs Ježijs Konstantīns Hilzens politisko karjeru iesāka Jana III Sobeska galmā. Savukārt Ježijs Konstantīna tēvs Jans Francisks (*Jan Francziszek*) bija Polijas armijas majors.²⁴ Pēc tam Hilzenu patroni bija Plāteri un Sapehas. Savukārt 18. gadsimta 40.–60. gados, Hilzenu nozīmei augot, tie pieslejas pēc vajadzības trijām valsts līmenī par varu un reformu programmu konkurējošajām nometnēm: Čartorisku–Poņatovsku “Famīlijai” vai diviem “Famīlijas” pretiniekiem – Potocku “partijai” un Ježijs Augusta Mnišeha (*Jerzy August Mniszech*, 1715–1778) “galma partijai” (63.–87., 212.–217. lpp.). Šāda bezprincipialitāte patrona nomaiņā nebija neparasta parādība 18. gadsimtā Žečpospoļitā, taču šī iezīme bija īpaši raksturīga J. A. Hilzenam un viņa dēlam J. J. Hilzenam.

Vrubels savā darbā noteikti būtu varējis izvērst (piemēram, 49.–52. lpp.) Hilzenu salīdzinošo vērtējumu ar citām Inflantijas ievērojamākajām dzimtām, kā Plāteriem (Hilzenu radinieki) un Borhiem. Šāda kontekstualizēšana ļautu labāk izprast, cik tipiski vai atšķirīgi Hilzeni bija uz citu inflantiešu fona. Plāteri, vēl būdami luterāņi, iesāka savu karjeras kāpumu 17. gadsimta 70. gados, balstoties uz dedzīgiem katoļiem, Lietuvas magnātiem Paciem.²⁵ Savukārt Tīzenhauzeni, Plāteru konkurenti par dominējošo lomu Inflantijā, arī protestanti, balstījās uz Biržu Radziviļiem, kalvīnistiem.²⁶ Paci 17. gadsimta 70. gados kļuva par vadošo dzimtu Lietuvā, bet Biržu Radziviļu vīriešu līnija izdzisa. Inflantijā par vadošajiem kļuva Plāteri, bet Tīzenhauzeni zaudēja ietekmi provincē. Tas, kurš magnāts ieguva pārsvaru varas augstākajos ešelonos, noteica arī viņa klientu karjeru, un konfesijai piederībai bija pakārtota loma patrona–klienta attiecību mehānismā. Visi inflantieši 17.–18. gadsimtā meklēja ietekmīgo dzimtu aizbildniecību. Atšķirās pieejas – Borhi bija konsekventi Vetīnu monarhu atbalstītāji visu viņu varas posmu Žečpospoļitā (1697–1763), Plāteri ieturēja līdzsvaru starp

24 Pietrzak, Jarosław (ed.) (2021). *Listy Jana Kosmowskiego do królowicza Aleksandra Benedykta Sobieskiego*. Warszawa: Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, p. 198; Komisijas atskaite par bīskapa Teodora Volfa-Lidinghauzena un Daugavpils stārasta Jana Andžeja Plātera īpašumstrīdu, 26.12.1680. *Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs* (turpmāk – LNA-LVVA), 712–1–82, 129. lp.

25 J. A. Plātera vēstule Lietuvas lielhetmanim Mihalam Kazimīriam Pacam, 05.1678. *Biblioteka Czartoryskich w Krakowie*, sygn. 1351, 169–171; M. K. Paca vēstule J. A. Plāteram, 14.09.1677. *Lietuvos valstybės istorijos archyvas* (turpmāk – LVIA), 1276–2–96, 14. lp. o. p.; M. K. Paca vēstule J. A. Plāteram, 14.05.1678. *Ibid.*, 17. lp.; Maroń, Jerzy (1984). Michał Kazimierz Pac a Jan III Sobieski. *Acta Universitatis Wratislaviensis*, 726, *Historia* 47, pp. 175–182, šeit pp. 179–180.

26 Bobiatyński, Konrad (2016). *W walce o hegemonię: rywalizacja polityczna w Wielkim Księstwie Litewskim w latach 1667–1674*. Warszawa: Neriton, pp. 77, 89.

politiskajām nometnēm,²⁷ bet J. A. Hilzens un J. J. Hilzens atklāti un strauji mainīja politiskās afiliācijas.

Darba otrā nodaļa (123.–184. lpp.) veltīta jaunā magnāta izglītības gaitām. Īpaši nozīmīga ir otrā un trešā apakšnodaļa (131.–184. lpp.) par J. J. Hilzena izglītošanos Vīnē un Parīzē, balstoties uz viņa paša dienasgrāmatām (1752–1754).²⁸ Šāds plaša spektra izglītošanās, pasaules iepazīšanas un praktisku nodarbjū ceļojums jeb *Le Grand Tour*, tiekoties ar sava laikmeta personībām, bija tipisks 18. gadsimta Eiropas dižciltīgam jaunietim. Caur viena jauneklā prizmu ieraugāms, kā veidojās vēlākā Polijas–Lietuvas apgaismības jeb valdnieka Staņislava Augusta laikmeta elite. J. J. Hilzens bija inflantietis, tātad figūra arī Latvijas vēsturē, kura spēlēja lomu Žečpospoļitas politiskajā dzīvē. Viņš apgaismības idejas atbalstīja ne tikai vārdos, bet arī mūža otrajā pusē mēģināja tās īstenot Inflantijā. *Le Grand Tour* laikā Vīnē un Parīzē jaunais magnāts apguva plašu zināšanu spektru humanitārajās un eksaktajās zinātnēs, mākslā, kā arī jāšanu, paukošanu. Apmeklējot Versaļu, tikās ar Francijas karalieni, Luija XV (1715–1774) sievu polieti Mariju Leščinsku (*Maria Leszczyńska*), bet Berlīnē iepazīnās ar Frīdrihu II (1740–1786), kurš uz inflantieti atstāja blāvu iespaidu (182. lpp.). Līdz galam neatbildēts paliek Vrubela jautājums – kāda nozīme bija tam, ka tolaik Parīzē J. J. Hilzens iepazīnās ar Staņislavu Poņatovski, vēlāko Žečpospoļitas valdnieku. Vai tas ietekmēja J. J. Hilzena karjeru, tajā skaitā viņa aroganto attieksmi pret monarhu 18. gadsimta 70. gados (169. lpp.)?

Trešā nodaļa (185.–273. lpp.) atvēlēta J. J. Hilzena politiskās karjeras veiksmīgajam un straujajam sākumam un vēlākajam norietam. Jau kopš *Le Grand Tour* laika viņš ar aizvien augošu interesi piedalās valsts iekšpolitiskajā dzīvē un aktīvi interesējas par ārpolitiku, īpaši Septiņgadu kara kontekstā (196.–199. lpp.). Vrubelam izdevies atrast J. J. Hilzena dienasgrāmatas otro daļu (1754–1759), jo jaunais šļahtičs turpinājis pierakstīt notikumus, pārdomas un novērojumus arī pēc *Le Grand Tour* noslēguma. Tas ļauj paraudzīties uz jaunā magnāta politiskās darbības pirmajiem soļiem no viņa paša perspektīvas (186.–191. lpp.). Viņš regulāri ar tēva atbalstu piedalās vojevodistes līmeņa sanāksmēs (seimikos), kuros izraugās deputātus uz Seimu, tiesām; lemj par provinces saimnieciskajiem jautājumiem; izstrādā politiskās instrukcijas saviem deputātiem. Turklāt tas

27 Piemēram, J. J. Hilzena tēvocis Konstantīns Ludviks Plāters (1722–1778). Czepe, Mařia (1998). *Kamaryla Pana z Dukli. Kształtowanie się obozu politycznego Jerzego Augusta Mniszcha, 1750–1763*. Warszawa: IH PAN, pp. 101, 103, 200, 211, 224; Macuk, Andrij (2010). *Barac'ba magnackih grupovak u VKL (1717–1763 gg.)*. Minsk: Medysont, pp. 279–280, 309–311, 382, 554.

28 Pacevičius, Arvydas; Orzeł, Joanna; Roszak, Stanisław (eds.) (2013). *Dziennik podróży Józefa Jerzego Hylzena z lat 1752–1754*. Wilnius: Vilniaus universiteto.

viss noritēja, ņemot vērā valsts līmenī ietekmīgo politisko grupējumu intereses un arī neaizmirstot par magnātam tik būtisko sabiedrisko un izklaides dzīvi. J. J. Hilzens, līdzīgi kā, piemēram, Plāteri, bet atšķirībā no Borhiem, nepieder strikti nevienai no politiskajām grupām. Vrubels veiksmīgi atspoguļo mehānismu, kā J. J. Hilzens “migrē” starp dažādajām politiskajām nometnēm, sniedzot ar savu darbību seimiku līmenī atbalstu konkrētai grupai, veido pats savu klientu loku (212.–226. lpp.).

Pirmā nopietnā politiskā skola J. J. Hilzenam bija Lietuvas lielkņazistes Galvenais tribunāls (*Trybunał Główny Wielkiego Księstwa Litewskiego*), par kura deputātu jeb tiesnesi (vēlāk arī maršalu jeb vadītāju) viņš tika ievēlēts (191.–192. lpp.). Tā bija augstākā apelācijas tiesas instance Lietuvas lielkņazistē civillietās, bet kā pirmās instances tiesa izskatīja arī lietas pret stārastiem un ierēdņiem par likuma pārkāpumiem. Tā kā tiesneši bija vēlēti no šlahtas vidus, tad likumsakarīgi te sadūrās lielo ietekmīgo magnātu un viņu klientu intereses, un tiesneši nevarēja būt neitrāli. J. J. Hilzens sekoja arī sava laikmeta praksei un neatlaidīgi, pat uzmācīgi pieprasīja sev valsts augstāko apbalvojumu – Baltā Ērgļa ordeni,²⁹ kuru ar no ietekmīgās Potocku dzimtas nākušās sievas iesaistīšanos faktiski nopirka (220.–220. lpp.).

Politiskās karjeras augstākais punkts jaunajam magnātam bija 18. gadsimta 60. gadi, kad viņš kļuva par noderīgu “Famīlijas” klientu seimiku organizēšanā un iekļuva Senāta jeb Seima augšpalātā starp valsts augstākajām amatpersonām. Šajā laikā J. J. Hilzens kā senators sniedz plašu programmatisko izklāstu par valsts pārvaldes un armijas reformēšanu. Vrubels ir vienisprātis ar Rostvorovski,³⁰ ka jaunā magnāta iniciatīva pakāpeniski atteikties no dzimtbūšanas, pārejot no klausām uz nodevām “graudā un/vai naudā”, ir sava laikmeta Žečpospolitai ļoti radikāla ideja (230.–231. lpp.). Jāpapildina Vrubela rakstītais, ka pret šādu ideju noteikti bija vairums Inflantijas šlahtas.³¹ Vrubelam, tāpat kā savulaik Rostvorovskim, gan gājis secen šo pārdomu konteksts – J. J. Hilzens nav vienīgais senators, kurš sniedza reformu priekšlikumus, jo monarhs bija devis norādījumu senatoriem tādus sagatavot.³²

29 Līdzīgi Sv. Staņislava ordeni uzstājīgi centās iegūt K. L. Plāters, neraugoties gan uz “Famīlijas”, gan sava senā konkurenta Borha pretestību. J. Karska vēstule K. L. Plāteram, 21.10.1766. *LVIA*, 1276–2–116, 80., 84. lp. o. p.; Marcina Beņislavska vēstule K. L. Plāteram, 11.05.1767. *LVIA*, 1276–2–118, 29.–29. lp. o. p.

30 Rostworowski (1962–1964). J. J. Hylzen (1736–1785), p. 131.

31 Instrukcja posłom na sejm zwyczajny, obranym na sejmiku w Dyneburgu, 25 VIII 1766. Dybaś, Jeziorski, Wiśniewski (eds.) (2018). *Szlachta polsko-inflancka*, p. 202.

32 Nosov (2004). *Ustanowienie rossiyskogo gospodstva v Rechi Pospolitoj*, pp. 371–372, 375, 380–382.

Ļoti labi šī inflantiešu muižnieka un valsts austrumu pierobežas muižnieku vispār sarežģīto, ambivalento situāciju autors parāda 1767.–1772. gada situācijā. Sākotnēji 1767. gadā J. J. Hilzens atsakās paklausīt tā brīža faktiskā Polijas–Lietuvas vadītāja – Krievijas sūtņa Nikolaja Repņina³³ draudiem un nepārtrauc Lietuvas lielkņazistes Galvenā tribunāla darbību, kā arī neatzīst sūtņa iniciētās protestantu un pareizticīgo konfederācijas (241.–246. lpp.).³⁴ Tas nesa J. J. Hilzenam slavu. Taču ir jautājums: cik patiesa, idejiska bija šī pretestība? Jāņem vērā, ka J. J. Hilzens jau 25 gadu vecumā piedāvāja savus pakalpojumus Pēterburgas galmam būt pat ietekmes aģentu Žečpospolītā (212.–213. lpp.). Varbūt tā ir tēva pieejas turpināšana, ka Krievija ir vienīgais reālais spēks reģionā un ar to ir jāuztur maksimāli labas attiecības? Vrubels šajā gadījumā varēja sniegt plašāku kontekstu, ka šādi uzskati nebija sveši inflantiešiem kopumā.³⁵ Hilzenu īpašumi cieta no krievu armijas patvaļas Septiņgadu kara laikā. Tam pretoties tie nevarēja un tādēļ gāja uz sadarbību ar Krieviju (213. lpp.). Te atkal der papildināt Vrubelu, ka Hilzenu īpašumi Inflantijā cieta no krievu karaspēka jau iepriekš.³⁶ Būt prokrieviskam nebija pretrunā ar apgaismības iedvesmotajām idejām par valsts reformēšanu, dzimtbūšanas atcelšanu. Staņislavs Augusts un “Famīlija” ieguva varu 1764. gadā, tieši pateicoties Krievijas militārajam spiedienam, un cerēja (un dziļi vilās), ka cariene Katrīna II atbalstīs viņu reformu plānus. J. J. Hilzens dziļi nicināja Baras konfederātus. Tie, viņa skatījumā, pārstāvēja iracionālos spēkus, kas grāva valsti un dzina to atpalicībā (260.–261. lpp.).

33 Aņikitas Repņina (1668–1726), pirmā Krievijas Rīgas gubernatora (1719/1721–1726), mazdēls.

34 Reliģiskās brīvības aizstāvēšana Žečpospolītā Krievijai bija iegansts, tā kā mērķis bija pilnībā pakļaut savai ietekmei Žečpospolītu un ierobežot līdzšinējā sabiedrotā Staņislava Augusta reformas. Būtisks elements bija iegūt kontroli (ar militāru spēku) pār vairākumā konservatīvo, pret reformām un monarhu noskaņoto šlahtas masu, kura sākotnēji uzskatīja Krieviju par savu sabiedroto. Taču bija pārāk sarežģīti kontrolēt un vadīt šos procesus. Repņins nespēja uzspiest šlahtai līgumu, kurā Krievija figurē kā garants ne-katoļu tiesībām Žečpospolītā. Šlahta jutās piekrāpta un izveidoja Baras konfederāciju, kura ātri pārauga plašā kustībā, vērsta gan pret reformām, gan Krieviju.

35 Tas vijas gadu desmitiem cauri inflantiešu instrukcijām deputātiem uz Seimu: Inflantijas seimika instrukcija, 17.07.1734. *LNA-LVVA*, 712–1–70, 337.–337. lpp. o. p.; Pirmsseima seimika instrukcija, 23.08.1758. *LNA-LVVA*, 712–1–103, 50.–51. lpp. o. p.; J. A. Hilzena uzrunas 1744. g. Seimā (05.10.–19.11.1744.) uzmetums, [b. d.] 1744. *LVIA*, 1276–1–31, 1. lpp. o. p.; Palkij, Henryk (2000). *Sejmy 1736 i 1738 roku. U początków nowej sytuacji politycznej w Rzeczypospolitej*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, p. 149; Burba, Domininkas (2006). Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasiuntinių veikla Abiejų Tautų Respublikos Seimuose 1733–1736 metų politinio-karinio konflikto metu. *Parliamentary Studies*, 6, pp. 9–42.

36 Inflantijas seimika instrukcija, 22.08.1728. *LNA-LVVA*, 712–1–81, 233. lpp.

Vrubels veiksmīgi atspoguļo J. J. Hilzenu kā dzīvu, pretrunu pilnu, impulsīvu personu, nevis vienkārši shematisku politisko figūru. Atklājas, kā kļūdaini lēmumi, pārrēķināšanās, pašpārliecinātība, arogance pazudina viņa politisko karjeru. J. J. Hilzens publiski nievājoši izsakās par tēvoča K. L. Plātera intelektuālajām spējām, uzzinot, ka kāroto amatu ieguvis tēvocis, nevis viņš pats. Draudi monarham, ka viņš atbalstīs krievu politiku Žečpospoļitā, ja valdnieks tam nepiešķirs kārotos amatus, dziļi aizvainoja Staņislavu Augustu. J. J. Hilzens politiski tiek marginalizēts, un nelīdz viņa mēģinājumi atkal apliecināt Staņislavam Augustam savu lojalitāti (252.–273. lpp.). Iespējams, ka J. J. Hilzena uzvedībai politiskajā laukā bija saistība arī ar viņa neveiksmīgu privāto dzīvi. Inflatijas magnāta vienīgais bērns nomira mazotnē, un vēlāk sieva no viņa šķīrās, lai apprecētos ar Šimonu Kosakovski – vienu no J. J. Hilzena tik ļoti nīstās Baras konfederācijas vadoņiem (109.–121. lpp.).

Vrubela darbs atklāj potenciālu šķautni Inflatijas pētniecībā, kas vēl nav pilnībā izmantota, – Hilzeni un Inflatijas šļahta kopumā kā robežfigūras, pierobežas fenomens. Tas nav pārmetums autoram, jo viņa mērķis bija cits, bet iedrošinājums citiem pētniekiem. Hilzeniem, līdzīgi kā Borhiem, Korfiem (kuri saglabāja luterānismu), Plāteriem, “robežfigūras” aspekts izpaužas piederībā pie Žečpospoļitas politiskās nācijas, bet vienlaikus ļoti labi apzinoties savu vācisko/“krustnešu” izcelsmi. J. A. Hilzens uzsvēra, ka inflantieši ir īpaša grupa, kurai ir vienošanās ar Žečpospoļitu un zināmas tiesības uz autonomu izvēli valstiskajā lojalitātē.³⁷ Šajā kontekstā jāuzmanās no Manteifeļa uzskata, ka Inflatijas šļahta ātri pārpoļojās un mentalitātē pilnībā saplūda ar pārējo Žečpospoļitas muižniecību. Šis 19. gadsimta nogales vēsturnieks amatieris to rakstīja sava laikmeta kontekstā, lai akcentētu Latgales poliskumu iepretim Krievijas rusifikācijas politikai. Jāsaprot, kas tieši tiek domāts ar pārpoļošanu. Virkne livoniešu/inflantiešu dzimtu veiksmīgi iekļāvās Polijas–Lietuvas valsts pārvaldē, nezaudējot apziņu par savu vācisko izcelsmi un visai ilgi saglabājot protestantismu. To būtu vērts salīdzināt ar baltvāciešu vietu Krievijas impērijas pārvaldē 18. gadsimtā. Taču šīs piederības noturīgums, nacionālās/reģionālās pašapziņas, arī reliģiskās piederības un valodas jautājums nebija tik pašsaprotams process. Turklāt Plāteri, Hilzeni un Beņislavski Pirmās Polijas dalīšanas priekšvakarā un pēc tās neslēpa, ka ir gatavi īstenot jau citas valsts – Krievijas – intereses Žečpospoļitā. Inflatiešiem 18. gadsimta gaitā nostiprinājās apziņa, ka ar Krieviju par katru cenu jāuztur labas

37 Hylzen, Jan August (1750). *Inflanty w dawnych swych i wielorakich aż do wieku naszego dziejach i rewolucjach, z wywodem godności i starożytności szlachty tamecznej, tudzież praw i wolności z dawna i teraz jej służących, zebrane i polskiemu światu do wiadomości w ojczystym języku podane*. Wilno: Drukarnia Societatis Jesu, pp. 7, 389–390; *Ibid.*, Część druga, pp. 1–13, 20.

attiecības, tā kā viņu robežprovince bija pilnīgi neaizsargāta pret agresīvo kaimiņu. Protams, viņiem var pretnostatīt citu infantieti, bezkompromisa radikālu reformu piekritēju Juzefu Veizenhofu.³⁸ *Nota bene*: Veizenhofiem un Hilzeniem kopš 18. gadsimta sākuma bija ļoti sliktas attiecības sakarā ar īpašumu strīdiem,³⁹ kurus risināja pat ar slepkavības mēģinājumu (53. lpp.). Jāņem vērā, ka 18. gadsimtā pilnīgi normāla parādība bija tiekties pēc dzimtas slavas, kas stāv pāri valstiskai lojalitātei.⁴⁰ “Vāciskais motīvs” seko infantiešu dzimtām 18. gadsimta gaitā, kad vietējo apstākļu un valodas zināšanas dēļ Hilzeni, Plāteri, Borhi tiek iesaistīti Kurzemes vai Piltenes jautājumu risināšanā.⁴¹ Infantieši raudzījās uz Infantiju, Kurzemi un Vidzemi kā vienu veselumu, kuram jābūt Žečpospoļitas sastāvā,⁴² un atbalstīja Kurzemes hercogistes iekļaušanu Polijas–Lietuvas sastāvā pēc Ketleru dinastijas izdzišanas.⁴³ “Robežfigūra” J. J. Hilzens ir arī laikmeta kontekstā – viņa apgaismības ideāli un brīvmūrniecība (327.–337. lpp.) sadzīvoja ar barokālu reliģiozitāti (359.–360. lpp.).

Vrubels grāmatas ceturto nodaļu (275.–317. lpp.) velta Hilzenu plašo nekustamo īpašumu iegādes, pārvaldīšanas, pārdošanas vēsturei, ienākumiem, agrārājām iniciatīvām. Līdzīgi kā nodaļa par ģimenes ģeoloģiju, šis ir pirmais tik plašais Hilzenu īpašumu apraksts, turklāt arī precizē virkni kļūdu, kas sastopamas līdzšinējā literatūrā. Līdzās politiskajai aktivitātei milzīgie īpašumi deva finansiālo brīvību, ietekmi un nodrošināja dzīvesstilu, kas tika sagaidīts no magnāta.

-
- 38 Seliška, Edvards (2022). Latgales (Poļu Infantijas) muižniecības (šļahtas) politiskā darbība Žečpospoļitā pēc iekļaušanas Krievijas sastāvā un līdz Žečpospoļitas Trešajai dališanai (1772–1795). *Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi VII*. Sast. Ginta Ieva Bikše. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 170.–181. lpp.
- 39 Lietas par Brodaišu, Farnakoviznas īpašumu strīdiem 1700.–1711. g. un Andzeļmuižu 1713.–1725. g. *LVIA*, 1505–1–129, 1.–22. lp.; 1505–1–130, 1. lp.; 1505–1–140, 1.–28. lp.
- 40 Rolnik (2011). *Portret szlachty czasów stanisławowskich*, pp. 59, 201–203.
- 41 Infantijas bīskapa Kšištofa Antonija Šembeka vēstule Janam Vilhelmam Plāteram, 05.05.1712. *LNA-LVVA*, 6984–1–62, 1.–1. lp. o. p.; Dybaś, Bogusław (2004). *Na obrzeżach Rzeczypospolitej. Sejmik piltyński w latach 1617–1717 (z dziejów instytucji stanowej)*. Toruń: UMK, pp. 136, 223, 276.
- 42 Dybaś (2003). Uwagi na temat elity wojewodztwa inflanckiego, pp. 249–252; Kohs Jumītis, Arnis (2022). *Es, karā aiziedams, cirvi cirtu ozolā... Latgalieši, kurzemieki un citi latviešu karavīri Eiropas karalaukos 17. gadsimta beigās un 18. gadsimta sākumā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 87., 93.–95. lpp.; Jana Ludvika Plātera, Infantijas horonžija, aicinājums muižniekiem veidot militāras vienības, 16.09.1701. [poļu val.]. *Ibid.*, 144.
- 43 Infantijas seimika instrukcija, 20.09.1718. *LNA-LVVA*, 712–1–70, 181. lp.; J. A. Hilzena vēstule Janam Ludvikam Plāteram, 17.08.1726. *LVIA*, 1276–2–96, 466. lp.; Čerpinska, Anita (2011). Kurzemes un Zemgales hercoga troņa mantošanas jautājums 1711.–1718. gadā. *Latvijas Arhīvi*, 3/4, 210.–234. lpp., šeit 215., 219. lpp.

Piektā nodaļa (317.–355. lpp.) ir visvājākā konceptuāli, bet lasītājam, iespējams, visinteresantākā. Rodas sajūta, ka nodaļa ir speciāli izveidota, lai grāmatas struktūru pieskaņotu Kerstena visiem pieciem “magnāta kritērijiem”: plaši īpašumi, politiski nozīmīgi amati, dižciltīga izcelsme, ārējais prestižs dzīvesstilā, augstvērtīga izglītība. Proti, nodaļa veltīta J. J. Hilzena dzīvesstilam un pasaules uztverei, kaut šos aspektus varēja aplūkot arī attiecīgi nodaļās par šī magnāta saimniecisko un politisko darbību. Tā kā biogrāfijā ievērots hronoloģiskais princips, Vrubeļam uzdevumu veidot šo piekto nodaļu kā pēdējo atviegloja tas, ka virkne J. J. Hilzena pasaules uztveri raksturojošu aspektu, kā darbība brīvmūrniecībā, negatīvā attieksme pret dzimtbūšanu, izpaudās magnāta mūža nogalē, dzīvojot Parīzē un Romā. Pirms Vrubeļa pētījuma J. J. Hilzena filantropiskais testaments, tajā skaitā dzimtzemnieku brīvlaišanas iniciatīva, bija viens no retiemi šī magnāta dzīves sīkāk zināmiem faktiem, pateicoties Manteifeļa un Rostvorovska darbiem.

Noslēgumā jāatzīmē vairākas redakcionālas nepilnības. Diemžēl trūkst ģeogrāfisko vietu un personu rādītāja. Tāpat apjomīgo nodaļu lasīšanu atviegloja to beigās sagatavoti secinājumi. Diemžēl monogrāfijā nav neviena attēla, izņemot paša J. J. Hilzena portretu uz vāka. Tekstā minēto personu portreti, īpašumu attēli faktoloģiski bagāto materiālu padarītu interesantāku un pilnveidotu priekšstatu lasītājam.

Jebkurā gadījumā Lukaša Vrubeļa darbs ir ļoti nozīmīgs piensums Latvijas vēstures izpētē, kas paver vairākus virzienus turpmākajiem pētījumiem par Infantijas/Latgales vēsturi.

© 2024 Edvards Seliška, Latvijas Universitāte

Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar Creative Commons

Attiecinājuma-Nekomerciāls 4.0 Starptautisko licenci (CC BY-NC 4.0)

This is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0

International License (CC BY-NC 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.